

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ХХІ СТОЛІТТЯ:
СИНЕРГІЯ НАУКОВИХ, ОСВІТНІХ
ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ РІШЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної
конференції

19 травня 2023 року

У двох томах

Том 2

Видавництво
«Юридика»
2023

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)
Є24

Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 3 від 16.06.2023 р.)

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**.

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**.
Матеріали видано в авторській редакції.

Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та
Є24 глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх
та технологічних рішень : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-
практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за загальною редак-
цією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. –
Т. 2. – 828 с.

ISBN 978-617-8263-40-9

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень». У другому томі збірника відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині в умовах повномасштабного військового вторгнення у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових та науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)

ISBN 978-617-8263-37-9 (у 2 т.)
ISBN 978-617-8263-40-9 (т. 2)

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2023

8. Скрипник С., Процевят О., Воронова О. Особливості регулювання зовнішньоекономічної діяльності в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2022. № 38. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-47>
9. Чапляк Н. І. Інвестиційна привабливість України: проблеми та шляхи вирішення в сучасних реаліях. *Економіка та суспільство*. 2022. № 40. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-80>
10. Шуллат О. М. Аспекти поліпшення інвестиційного клімату України в умовах євроінтеграції. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2022. № 1 (59). С. 129–137. DOI: [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2022.2\(60\).129-137](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2022.2(60).129-137)

Ключові слова: інвестиції, іноземне інвестування, правове регулювання, інвестиційний потенціал, післявоєнна відбудова.

Key words: investment, foreign investment, legal regulation, investment potential, post-war reconstruction.

ПОПОВИЧ ПАВЛО ОЛЕКСАНДРОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри господарського права і процесу*

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ НЕТИПОВИХ СПОСОБІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ У СФЕРІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

На сьогодні, в умовах воєнного стану та боротьби за територіальну цілісність нашої держави, у сфері правовідносин зовнішньоекономічної діяльності (далі ЗЕД) виникло багато тенденцій розвитку напрямків нормативного регулювання виконання договірних зобов'язань по зовнішньоекономічним контрактам, які продиктовані часом.

В першу чергу, для висвітлення даної тематики, необхідно враховувати складність впливу умов воєнного стану на процес регулювання забезпечувальних правовідносин в сфері ЗЕД, в частині дотримання визначеної законодавством письмової форми правочинів та їх реєстрації, які застосовуються при забезпеченні таких зобов'язань, з урахуванням регуляторних норм національного законодавства, Принципів європейського договірної права та Принципів міжнародних комерційних договорів в цілому.

Постановою Кабінету Міністрів України (Далі КМУ) від 24.06.2022 року № 719 (набрала чинності 29.06.2022 року), прийнято ряд регуляторних норм щодо запровадження обмежень вчинення нотаріальних дій в умовах воєнного стану, що не надає резидентам, в повній мірі застосовувати способи забезпечення договірних зобов'язань в сфері ЗЕД та підвищує ризиковість таких відносин.

Тенденції розвитку господарського приватного права у сфері ЗЕД, насамперед пов'язані з тим, що більшість найефективніших способів забезпечення договірних зобов'язань в даній сфері, пов'язані з укладенням нотаріально посвідченої письмової форми правочину та здійснення їх реєстрації у відповідних державних реєстрах, що ускладнює правозастосування таких норм в умовах воєнного стану.

Так, відповідно до Постанови КМУ №1444 від 29.12.2021 року прийнято рішення стосовно реалізації експериментального проекту щодо поетапного запровадження Єдиної державної електронної системи е-нотаріату, завданням якого є створення та впровадження в експлуатацію державної електронної автоматизованої системи нотаріальної діяльності.

Аналогічні правові механізми діджиталізації вже діють в багатьох правових системах країн Євросоюзу та інших правових сімей, однак в Україні лише знаходяться на стадії впровадження, що не надає можливість в повній мірі оперативно інтегрувати правові інститути.

Для більш детального аналізу проблематики дотримання форми нотаріального посвідчення правочину в умовах воєнного стану, що є нерозривно пов'язаним із способами забезпечення виконання договірних зобов'язань в сфері ЗЕД, в першу чергу необхідно звернути увагу на складі інституційні перешкоди для імплементації норм ЄС до національного законодавства, оскільки правовими норми ЄС врегульовано дані правовідносини з більш ширшим колом принципів свободи договору та інститутом оферти, які не потребують державної реєстрації письмової форми правочину.

У зв'язку з тим, що деякі способи забезпечення виконання договірних зобов'язань реалізуються через укладення правочинів у письмовій формі та їх державної реєстрації, важливим в умовах воєнного стану є розширення принципів свободи договору та розвиток законодавства щодо регулювання дії автоматизованої системи нотаріальної діяльності «е-нотаріат».

Саме розширенням принципів свободи договору та застосуванням системи «е-нотаріат» можливо ефективно імплементації норми ЄС до національного законодавства.

Розмежовуючи способи забезпечення в сфері ЗЕД, за письмовою формою укладення правочинів, важливо враховувати, що в умовах воєнного стану найбільш ефективними залишаються застава, резервування права власності, порука, факторинг та страхування комерційних ризиків. Однак, за таких негативних чинників реалізувати забезпечення виконання в такій формі має певні складнощі, які пов'язані з необхідністю їх укладенням в письмовій формі. За практикою здобутою функціонуванням вище вказаного пілотного проекту щодо запровадження е-нотаріату, виникла важлива дискусія щодо нормативного врегулювання е-нотаріатом не лише механізмів дистанційного оформлення довіреностей як інституту наділення правами та обов'язками, але й необхідністю передбачення можливості дистанційного реєстрування правочинів, втому числі тих, що використовуються для забезпечення виконання договірних зобов'язань в сфері

ЗЕД. Нормативним врегулюванням можливості дистанційного досягнення консенсусу при укладенні даних видів правочинів, шляхом використання механізмів е-нотаріату, є саме тією позитивною тенденцією розвитку нормативного врегулювання даних правовідносин в умовах воєнного стану, за рахунок впровадження якого можливо усунути багато ризиків і перешкод в досягненні очікуваних сторонами правових ефектів в сфері ЗЕД.

Розширенням дії принципів свободи договору та запровадженням е-нотаріату має позитивні наслідки не лише в частині дотримання законодавчо визначеної письмової форми правочину забезпечення договірних зобов'язань, але й для впровадження дистанційних механізмів забезпечення зобов'язань шляхом регулювання правового статусу предмета/об'єкта договору за рахунок якого забезпечуються такі зобов'язання.

Надаючи оцінку тенденціям розвитку даного роду правовідносин з урахуванням суб'єктивного складу, в умовах воєнного стану, важливо враховувати участь третіх сторін – нерезидентів в забезпеченні виконання договірних зобов'язань в сфері ЗЕД, що регулюється нормативними способами забезпечення виконання договірних зобов'язань передбаченими порукою, страхуванням комерційних ризиків, факторингом, акредитивом. Непоодинокими випадками в сфер ЗЕД є забезпечення договірних зобов'язань резидента України третіми особами – нерезидентами, які не є сторонами правочину зовнішньо економічної діяльності, але які виступають поручителями, страховиками, банками – емітентами чи факторами.

Відповідно, нормативні перешкоди регулювання правовідносин в сфері ЗЕД, за умов воєнного стану, можливо усунути саме шляхом реалізації проекту е-нотаріат та розширенням застосування принципів свободи договору, що має тільки позитивні наслідки для дистанційного наділення сторін правами та обов'язками, узгодження договірних зобов'язань та забезпечення їх виконання.

В контексті міжнародного співробітництва на світових ринках товаробігу, необхідність таких нововведень пов'язана з тим, що забезпечувальні договірні норми, в деяких системах права, застосовуються лише у формі зобов'язальних норм щодо певного майна, як гарантії виконання договірних зобов'язань. Наприклад, в Англійській правовій системі забезпечення (Security) тлумачиться як титул щодо власності боржника, за яким, у разі порушення боржником свого зобов'язання, кредиторів надається право на отримання відшкодування за рахунок майна боржника. В США, забезпечувальні правовідносини в договірному праві регулюються роз. 9 Уніфікованого комерційного кодексу (УКК США – Uniform Commercial Code). Після прийняття комерційного кодексу в США було врегульовано правове поняття «забезпечувальний інтерес», яке тлумачиться як право на майно, яке виступає забезпеченням договірних зобов'язань. Відповідно, такі способи застосування забезпечувальних норм в англосаксонській правовій сім'ї здебільшого реалізуються лише шляхом застави нерухомості (the mortgage), права притримання (the contractual lien) та обтяження (the charge),

які у випадку забезпечення виконання договірних зобов'язань у сфері ЗЕД нерозривно пов'язані із нотаріатом. Натомість, такі види забезпечення виконання договірних зобов'язань як неустойка, порука, гарантія розцінюються в англосаксонській правовій сім'ї лише як стимулюючі та такі, що не можуть забезпечити інтерес кредитора "Security Interest", як основоположний критерій забезпечувального права в договірних правовідносинах.

Тому, тенденції розвитку е-нотаріату в Україні в умовах воєнного стану, як правового інструменту застосування забезпечувальних норм в договірних правовідносинах в сфері ЗЕД, має важливе значення для інтеграції України в Європейську правову сім'ю, оскільки надасть нерезидентам механізм застосування гарантії виконання договірних зобов'язань, не тільки за рахунок стимулюючих норм, але й за рахунок майна чи майнових прав, що зменшує ризиковість таких правовідносин.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2003. № 40–44. Ст. 356.
2. Господарський кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 18, № 19–20, № 21–22, ст. 144.
3. Постанова правління Національного банку України № 514 від 03.12.2003 р. «Про затвердження Положення про порядок здійснення банками операцій за акредитивами». Офіційний вісник України, 2003, № 52, том 1, стор. 342, стаття 2831.
4. Кодекс міжнародного приватного права (Кодекс Бустаманте). http://www.oas.org/juridico/mla/sp/gtm/sp_gtm-mla-leg-cdip.pdf
5. Осика С. Г., Оніщук О. В., Осика А. С., Пятницький В. Т., Штефанюк О. В. Інституціональні та процедурні механізми системи ГАТТ/СОР у регулюванні світової торгівлі / Українська академія зовнішньої торгівлі. – К. : УАЗТ, 2000. – 286 с.
6. Глобальна торгова система: розвиток інститутів, правил, інструментів 10COT : монографія / кер. авт. кол. Т. М. Циганкова. Київ : КНЕУ, 2003.
7. Warren F. Cook. United States of America. Norton Rose on Cross-Border Security / ed. by Norton Rose. P. 475–513.
8. The Principles of International Commercial Contracts (PICC) (The UNIDROIT Principles) of 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2010/integralversionprinciples2010-e.pdf>

Ключові слова: правове регулювання, нетипові способи забезпечення виконання договірних зобов'язань, зобов'язання у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Key words: legal regulation, atypical ways of ensuring the fulfillment of contractual obligations, obligations in the field of foreign economic activity.

Атаманенко Максим Сергійович Державна політика детінізації економіки	711
Могил Людмила Сергіївна Щодо проблем законодавчої диференціації повноважень державних органів у сфері регулювання ринку криптовалют	713
Бабалунга Олесь Михайлович Міжнародний комерційний арбітраж та право інтелектуальної власності	717
Клименко Олександр Віталійович Відновлення інвестиційної привабливості у післявоєнний період	719
Попович Павло Олександрович Європейські орієнтири розвитку в Україні правового регулювання нетипових способів забезпечення виконання договірних зобов'язань у сфері зовнішньоекономічної діяльності в умовах воєнного стану.	722

СЕКЦІЯ 27

ДІЯЛЬНІСТЬ СУЧАСНИХ БІБЛІОТЕК У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Іванійчук Таїсія Юріївна, Дремлюга Ольга Олексіївна Університетський бібліотечний простір і можливості III: протистояння чи взаємодоповнення?	726
Нерубацька Лариса Миколаївна, Опольська Тамара Іванівна, Бень Ангеліна Олександрівна Технології візуалізації в бібліотечному процесі	730
Стефанчишена Тетяна Михайлівна Бібліометричний аналіз публікацій фахівців наукової бібліотеки Національного університету «Одеська юридична академія» з актуальних питань бібліотечної справи (за результатами участі у щорічних науково-практичних конференціях).	734
Фідаєва Тетяна Юріївна, Пахомова Тетяна Олексіївна Роль екскурсійної справи та музеезнавства у системі функціонування закладів вищої освіти України	737
Новітська Ірина Вадимівна, Мельник Надія Володимирівна Навчально-методичне забезпечення освітнього процесу у нових реаліях	740